

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. avgusta 1889. l.

XXIX. leto.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem.

Dragi tovariši!

Čas se izpreminja in mi ž njim. Mnogo, zelo mnogo se je pri učiteljstvu izpremenilo od l. 1860. Tega leta namreč je bilo osnovano zasebno „društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“. Takrat namreč učitelji še niso imeli redne pokojnine, in njih vdove in sirote so bile v hudem pomanjkanji, ako je reditelj obitelji oči zatisnil a premoženja ne zapustil. — Prvo leto 1861. svojega obstanka je imelo društvo premoženja v obligacijah 6.533 gld. in v gotovini 26 gld. 78 kr. Glavnica se je nabrala nekaj iz vstopnine in letnine udov — učiteljev, nekaj pa iz prostovoljnih darov. Med dobrotniki nahajam v listinah č. gg. duhovne, ki so redno vsako leto darove pošiljali društvu. Ko je prestalo cerkveno nadzorništvo, je l. 1870. izročil bivši škofijski šolski nadzornik premoženje pokojnemu ravnatelju g. Legatu; bilo pa je tačas v obligacijah 23.033 gld. nominalne vrednosti in v blagajnici 34 gld. gotovine. Leta 1871. so učitelji izvolili prošta dr. Antona Jarca predsednikom in ob sklepu računov l. 1871. je bilo v gotovini 713 gld. in v obligacijah 25.950 gld. L. 1888. je pa društvo imelo premoženja v dolžnih pismih, hranilničnih bukvicah in v gotovini 2081 gld. 05 kr. in v obligacijah 45.150 gld. nominalne vrednosti. Izplačalo se je 12 vdovam in 23 sirotam 1.716 gld. 99 kr., a dvema bolehnima učiteljema, katerih 1 je umrl t. l., po 75 gld. — Gmotno stanje društva je tedaj ugodno, a udeležba je pičla, učiteljev-udov še 70 ni. Tedaj nekako narobe svet. Denarja mnogo, a nikdo ga neče!

Uže pokojni šolski nadzornik korar Savašnik je nejevoljno rekel: „Naš vek ne zna ceniti dobrot, ki se mu ponujajo“. Upali smo, da bode potem udeležba mnogobrojna, ko bodo učitelji sami društvo vodili, — kajti sedanjega predsednika prošta dr. Jarca so učitelji sami izvolili, in so tudi vsako leto pri občnem zboru volitve na dnevnem redu, a učitelji vender le ne pristopajo k društvu, pač pa vsako leto pri občnem zboru a tudi med letom dohajajo prošnje, naj se tej ali uni vdovi, temu ali unemu društveniku iz društvene blagajnice kaj — podari. — Vsakdo vé, da se to sme le izvanredno in v mali meri zgoditi, sicer vse razpade, in predstojništvo ne more prestopati svojih pravil.

Kje tiči vzrok, da si učitelji sami sebi nočejo pomagati? — Pripovedujejo, da so se pred odločilno bitko posvetovali o bojnem črtežu, kar eden opomni, a kam se bomo umaknili, ako bitvo izgubimo? Kaj Vi se upate govoriti o porazu, zadrli se je nad njim vojskovodja, ali je bil Benedek ali kdo drugi, za nas je vse jedno. — Nikdo ne mara umreti; vsak si upa dolgo življenje, in mlad človek nerad misli na smrt, drugače, ako

užé kal smrti v sebi čuti. A bolnega društvo ne more prevzeti, in kdor umrje pred 2 letoma po pristopu, ne smatra se za bivšega uda. — Morda so pa učitelji pričakovali, ali morda še pričakujejo, da jim bode vlada tolikanj plače zvišala, da bodo brez skrbi gledali v tamno prihodnost? Tega jim nihče ne zavida, a vsakemu veljá pred vsem pravilo „pomaga j si sam“, in Bog ti bode pomagal. Mi pa pravimo, ako bi učitelji takega društva v vzajemno pomoč ne imeli, bi si ga uprav sedaj mogli osnovati. Le pogledjmo okoli sebe, kako se snujejo pri drugih stanovih zadruga, kako se skrbi udom te skupščine za „neprijeten“ čas bolezni ali starosti. Vse to snuje se na avtonomi podlogi, po pravilih samouprave. Mar bodo li učitelji čakali, da jim bode kdo to zapovedaval? — Imamo res vsake vrste zavarovalnice, imamo Slavijo, imamo Beamten-Verein, pri katerem je tudi več učiteljev večjidel iz srednjih šol vpisanih. Ali nobeno zavarovalno društvo ne daje in tudi ne more dajati učiteljem toliko koristi, kakor ravno to „društvo v pomoč učiteljem, njih vdovam in sirotam na Kranjskem“. To sem sam skusil ker sem še sedaj pri uradniškem društvu in vlečem nekaj pokojnine iz tega zavoda, a v 15 letih sem užé toliko vplačal, da ko bi bil nalagal ta denar, se vé (ko bi ga bil?), bi obresti nekako toliko znesle, kolikor vlečem na leto. To tudi pri društvih ne more drugače biti; uprava ne more biti brezplačna, a pri našem društvu so bili in so še sedaj izdajki za upravo neznatni. Pri vstopu v društvo vplača pri nas učitelj toliko goldinarjev, kolikor let šteje in potem oženjeni po 6 in samci po 4 gld. na leto. Ako je kdo dve leti pri društvu, ima po pravilih pravico do društvenega premoženja, vdove dobivajo po 100 gld. in sirote po 25 gld. na leto, nekatere vdove dobivajo vsega vkupaj po 250 gld. na leto; samci in onemogli učitelji pa le izredno s posebnim privoljenjem občnega zbora, po nekaj ali nikdar ne nad 100 gld.

Kakor se vidi, se društvo dosihmal posebno ozira na vdove in sirote, in to morda marsikaterega odvrtačuje, da k društvu ne pristopi, češ, kaj bodem jaz za druge skrbel? oženjeni pa od leta do leta pristop odkladajo, in od tod pičlo število udov. Istina je tudi, da skoraj polovico udov, ali vsaj dobra tretjina plačuje še sedaj letnino, ker po naše soditi, pri društvu ne bodo pomoči in podpore iskali. Otroci so odrasli, žene so umrle itd.

Kako premeniti pravila društva, da bi vsi udje kaj dobili od društva, tako sem si mislil, ko sem bil navzoč pri občnem društvu uradniškega društva?

Društvo naj bi se postavilo na širjo podlogo; zavarovanje bi bilo dvoje *a)* za čas življenja (Leibrente) ali za pokojnino v življenji, *b)* zavarovanje za slučaj smrti za vdove in sirote. Pristopiti bi imel vsak javen učitelj a tudi „neoženjena učiteljica“ na Kranjskem. Društvo je bilo dosihmal le bolj humanitarno, sedaj naj se pa postavi na tako podlogo, kakor so n. pr. pokojnine pri državnih ali drugih javnih službah. Kdor dalje časa vplačuje, tudi ob času potrebe več dobiva, sicer pa naj dôba dveh let za preizkušnjo ostane. To bi bila poglobitna načela pri tej preosnovi. Odboru bode nalog, da se bode ob tem posvetoval, in o tem občnem zboru, ki se ima, kakor navadno vsako leto meseca septembra sklicati, stavl nasvete za preosnovo društva.*) Zato bode pa treba stvar vsestransko preudarjati, kajti vsaka stvar ima svojo solčno pa tudi svojo senčno stran. Pravila našega društva smo užé od l. 1860. dvakrat izpremenili, vendar obakrat društvenikom t. j. opravičenim na korist, ter smo vdovam letno pokojnino od 60 na 80 in l. 1882. pa na 100 gld. zvišali, isto tako pa tudi sirotam od 16 gld. na leto na 25 gld. vzgojnino povišali. Zdanji načrt pa obeta udom, ki so 40 let vplačevali po 200 gld. in vsakih 5 let pa osmino te vsote. To za zdaj.

Matej Močnik,
tajnik.

*) Občni zbor „društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam“ bode letos v 2. dan septembra.